

Filosof a filosofie

Už Platón užíval adjektiva „pravý“ (*orthos*) k odlišení pseudofilosofií od opravdové, skutečné filosofie. Odtud trvalá potřeba a dokonce naprostá nutnost, aby si každý, kdo chce „opravdově filosofovat“, vždy znovu vymezoval jednak jakousi hranici, za níž myšlení teprve začíná mít jisté rysy „filosofičnosti“, a na druhé straně zase jinou hranici, za níž filosofování přestává být opravdové či pravé a stává se pseudofilosofií, tedy filosofií jen zdánlivou a přímo falešnou. To však nesmí být chápáno jen jako jednostranná příležitost a dokonce povinnost po výtce „obranná“, ale musí to být pojímáno jako neméně bytostná příležitost a povinnost rozpoznávat přinejmenším filosofické momenty a dokonce závažné filosofické rysy u myslitelů, kteří se sami za filosofy nepovažují a ani nevydávají, ale kteří se navzdory tomu mohou tak stávat inspirací pro opravdové filosofování, anebo kteří dokonce mohou být – někdy i s větším zpožděním – za filosofy považováni jinými mysliteli, zejména pak takovými, kteří na ně navazují a v jejich některých směrech pokračují. Bohužel býváme (zejména v některých, řekli bychom „úpadkových“ dobách) svědky toho, že se nejen málo a špatně pravé filosofie odlišují od nejrůznějších filosofií nepravých a falešných, ale že se mnozí pozastavují a dokonce brání proti každému pokusu o takové rozpoznávání a rozlišování. Tak např. se mnozí historikové filosofie nerozpakují mluvit o velkých postavách starého Orientu jako o filosofech; a na druhé straně je nemálo myslitelů, kteří se sami za filosofy považují, ale některé významné myslitele za filosofy považovat odmítají, protože si pro sebe ony hranice pro rozlišování stanovili tím či oním způsobem nepřiměřeně a předsudečně. A jak už jsem naznačil, nejen v dějinách dochází k tomu, že opravdoví myslitelé, kterým bychom neměli filosofičnost jejich myšlení upírat, sami sebe za filosofy ani nevyhlašují, ani – dokonce – se za filosofy nepovažují. Některé případy jsou dnes už notoricky známé ale jiné se často ani nepřipomínají (např. Kierkegaard, Nietzsche, často šlo o theology, jejichž filosofická relevance je popírána nebo aspoň neuznávána, což je charakteristické pro myslitele středověké, ale platí to u nás třeba o Hromádkovi, jindy jim je theologičnost vytýkána, jako třeba našemu Rádlovi, ba dokonce i Masarykovi, který však se sám za filosofa nevydával, ale za sociologa, atd. atp.). Zkrátka a dobře: není filosofie všude, kde je vyhlašována a kde se o ní mluví, ale je často i tam, kde ji málokdo vidí a kde ji mnozí vidět přímo odmítají.

(Písek, 140817-1.)